

УДК 349.2

*І. В. Підпала**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальних дисциплін
Медико-природничого університету*

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТРУДОВИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ МОРЯКІВ

Виклад основного матеріалу. В преамбулі Статуту Організації Об'єднаних Націй виражена рішучість створити умови, при яких можуть дотримуватись справедливість і повага до зобов'язань, що випливають із договорів і інших різних джерел міжнародного права. При розгляді питання про захист прав суттєве значення має ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН, згідно якої суд при вирішенні спорів на основі міжнародного права застосовує міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, які державами визнанні спірними, міжнародні звичаї, як докази загальної практики, визнаної в якості правової норми; загальні принципи права, визнанні цивілізованими націями; судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів по публічному праву різних націй в якості допоміжного засобу для визначення правових норм щодо застосування захисного механізму. Крім того, в систему міжнародно-правового механізму захисту наряду з нормативними юридичними актами і звичаями, входять правозастосовні акти самих держав і міжнародних організацій та міжнародних судових установ [1].

Внутрішньодержавні закони не розглядаються, як джерела захисту міжнародного права, оскільки вони виражають інтереси окремої держави, приймаються і діють в рамках її внутрішньої компетенції. Однак їх зміст не байдужий для міжнародно-правового регулювання питань захисту моряків. По-перше, визначені закони, що відповідають закономірностям міждержавного спілкування, проявляють позитивний вплив на створення нових норм міжнародного права для уникнення можливих порушень прав моряків. По-друге, наявність в деяких чи багатьох державах встановлення міжнародного звичаю, що визнається державами створює особливі умови для моряків-іноземців. По-третє, в процесі взаємної співпраці держави повинні поважати закони один одного, це призводить до взаємного спілкування і не суперечить загальноновизнаним принципам і нормам міжнародного права, для удосконалення системи захисту прав. По-четверте, належна реалізація багатьох міжнародно-правових норм обумовлена погодженими і взаємодіючими національними законами надає можливість створювати нові законодавчі норми, що захищають права моряків [2].

Правовідносини першого виду регулюються безпосередньо міжнародним правом, другого – правом національним. Міжнародно-правова норма виступає в даному випадку лише в якості юридичного факту, що визиває необхідність внутрішньодержавної правотворчості і встановлення внутрішньодержавних правовідносин, для можливого захисту прав моряків. Завдяки цьому, міжнародне право накладає зобов'язання на державу в цілому, а національне право визначає органи держави чи посадових осіб, відповідальних за забезпечення виконання міжнародних зобов'язань держав.

Досвід розвинутих країн показує, що національне трудове законодавство все більше намагається наблизитися до стандартів, що ухвалені світовим товариством і закріпленим в міжнародному праві з наступною імплементацією в національне трудове право. Однак, в наші дні все явніше відчувається необхідність нових підходів до міжнародних проблем, що хвилюють всі держави і кожную людину порізно з пошуку адекватних правових засобів захисту порушених прав. Нові заходи потрібні державам у зв'язку з активізацією процесу нормотворчості міжнародних організацій, оскільки багато з них розробляють і приймають акти, що сприяють створенню правових механізмів для забезпечення уникнення порушення прав моряків. Питання про правову природу і юридичну силу актів міжнародних міждержавних організацій є одним із найбільш складних і часто обговорюваних в доктрині міжнародного права. До теперішнього часу серед юристів-міжнародників сформувалася відносно стійка думка про те, що договори з участю міжнародних організацій володіють всіма ознаками міжнародно-правових актів і мають обов'язкову юридичну силу для сторін, що їх укладають і містять багато захисних моментів. Стандарти, що містяться в актах міжнародних організацій, виражають погоджену волю держав-учасників цієї міжнародної організації, але для того, щоб норми стали для держави обов'язковими, необхідно визнавати їх як міжнародно-правові.

Акти Міжнародної морської організації і МОП, будучи включеними в міжнародні стандарти набувають обов'язкової сили для держав і для суден під їх прапорами. При цьому уніфіковані міжнародні стандарти, виражені в вигляді конвенцій,

типових норм, протоколів і інших документів, стають частиною національного права, які слугують для держав регулюючою нормою для захисту прав моряків [3].

Як правило, міжнародні норми про працю перетворюються в форму міжнародних конвенцій і рекомендацій. Однак, між конвенціями і рекомендаціями є юридична відмінність. В той час, як конвенції призвані створювати обов'язки для держав, які їх ратифікують, рекомендації призначені для того, щоб, не зобов'язуючи державу, слугувати типовою нормою при підготовці національних норм в області регулювання умов праці та забезпечення захисту прав моряків. Ухилення членів МОП від ратифікації конвенцій призведе до того, що на практиці не будуть виконуватися міжнародні норми і конвенції, які не зможуть створювати обов'язки та формувати типові норми для країн, так як «шляхом створення типових стандартів можна поступово створити норми, що володіють міжнародно-правовою значимістю та слугують основою для послідувочої конкретизації соціальної політики товариств держав, для захисту прав громадян» [4].

Таким чином, можна стверджувати, що акти, які приймаються міжнародними організаціями (вчасності МОП) для моряків, носять характер обов'язкових міжнародних нормативів для держав – членів цієї організації і стають орієнтирами для національного законодавства, а потім шляхом, передбаченим в самих актах, включаються в національне законодавство у вигляді його норм з метою захищення прав моряків. Одним із шляхів наближення законодавства до міжнародних норм є використання моделей, що містяться в нератифікованих конвенціях, а також в рекомендаціях, а саме норми МОП, завжди є вираженням світового прогресивного досвіду в області праці на період їх прийняття завдяки різним випадкам, що виникають при порушенні прав моряків за умов виконання роботи. В той же час при розробці міжнародних стандартів праці потрібно уникати двох крайностей: з однієї сторони, якщо мета полягає в створенні норми, яка може бути імплементована відразу більшістю держав, то пошуки загального знаменника можуть привести до того, що норма буде встановлювати дуже низький рівень захисту прав моряків, щоб сприяти реальному прогресу, але з другої сторони, встановлення нормою дуже високого рівня захисту прав моряків не дозволить добитися її імплементатії. Тому частіше всього в міжнародних нормах є прагнення знайти баланс між ідеальною і середньою реальною практикою для уникнення випадків порушення прав моряків [5].

У області праці та захисту прав моряків існує проблема уніфікації міжнародно-правових стандартів, в тому числі професійної підготовки мо-

ряків, їх працевлаштування і реалізації трудових праводносин та захисту трудових і соціальних прав, що є однією із важливих сфер правового регулювання. Механізм такої уніфікації передбачає прийняття в державі заходів міжнародного, трудового, адміністративного, організаційного і іншого характеру, що витікає із норм міжнародного права для загального захисту прав моряків. При цьому, на формування міжнародно-правових норм суттєвий вплив чинять норми національних і міжнародних звичаїв, в формі яких з самого початку існували норми міжнародного морського права, які започаткували захист прав моряків при виконанні роботи.

Можна стверджувати, що положення Загальної декларації прав людини, міжнародних пактів ООН про права людини і семи конвенцій МОП, ратифікація яких об'явлена першочерговою в Декларації основоположних принципів в сфері праці 1998 р., відносяться до загальновизнаних принципів і норм міжнародно-правового регулювання праці та захисту прав моряків [6].

Слід відмітити, що багато актів МОП, в тому числі, які відносяться до моряків, датовані двадцятьма роками минулого століття. При цьому далеко не всі конвенції МОП ратифіковані суттєвим числом держав. В той же самий час, загальновизнано, що «міжнародні стандарти в області праці використовуються зараз, як масштаб, як мірило при оцінці національного трудового законодавства, як міжнародно визнаний мінімум захисту соціальних прав і гарантій». Виходячи із цього очевидно, що чим більше міжнародних договорів ратифіковано державою, тим значніша дія міжнародного права на внутрішньодержавне законодавство тим сильніший захист прав моряків. Потрібно мати на увазі, що безпосередня реалізація конвенцій МОП у внутрішньодержавному праві буде дуже важкою, так як визнав конвенції МОП і інші міжнародні угоди в якості трудового та соціального права, ми тим самим підніmemo теорію і практику в області праці на більш високий рівень. Інша справа – фактичне використання нового джерела трудового та соціального права, так як на шляху реального застосування конвенцій стоять великі труднощі. Із більшості конвенцій і рекомендацій МОП, організація при розробці міжнародних трудових норм та соціальних стандартів прагне врахувати реальні можливості держав для того, щоб міжнародні стандарти праці та захисту прав моряків отримали, як найбільш широке застосування. В зв'язку з цим норми міжнародного трудового та соціального права стають не такою високою планкою, досягнення якої сприяло б загальному прогресу. Тому багато країн, на сьогоднішній день, перевищили по деяким параметрам мінімальні стандарти в області праці та соціального захисту, в порівнянні з закріпленими в нормах

трудового права. При цьому рівень забезпечення прав найманих робітників в розвинених країнах світу перевищує досягнутий в теперішній час рівень в українському трудовому праві. Причому, в числі ратифікованих Україною конвенцій МОП є всі сім основоположних конвенцій, відображених в Декларації основоположних принципів в сфері праці 1998р., це свідчить про виконання Україною мінімальних вимог по відношенню до ратифікації конвенцій з метою захисту громадян, які керівництво МОП пред'являє до всіх держав – членів організації. В теперішній час разом з тим слід враховувати, що Україна, будучи членом МОП, зобов'язана не тільки здійснювати імплементацію ратифікованих конвенцій, але і може ігнорувати конвенції, які вона не ратифікувала, а також рекомендації МОП, які не мають норм щодо забезпечення захисту прав моряків. Таким чином, не одна держава не в змозі виконати свої міжнародні обов'язки по правам людини, якщо вона не приведе в відповідність з ними своє конституційне і галузеве законодавство [7].

Ряд питань українського законодавства не в повній мірі відповідає загально визнаним принципам і нормам міжнародного права в сфері праці та соціального захисту прав моряків. За роки, що пройшли з часу проголошення незалежності і становлення України, як самостійної держави, наряду з Конституцією України прийнято ряд нових законів, які в достатньому ступені втілюють в себе основоположні принципи і норми міжнародного права і в цілому відповідають сучасним вимогам міжнародного права для захисту моряків при порушенні прав.

Крім того, аналіз сучасних проблем трудового та соціального права України, в порівнянні з аналогічними проблемами розвинених зарубіжних країн підтверджують думку про принципіальні єдині закономірності розвитку правового регулювання праці та соціального захисту в країнах світових товариств. Вслід за розвиненими європейськими державами Україна включила в свою Конституцію норму наступного змісту: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» (стаття 9), що надає безперешкодне користування нормами з метою уникнення порушення прав, так як ця норма Конституції надає привід для висновку проте, що «правові акти МОП є важливим джерелом трудового права» [8].

Статут МОП зобов'язує кожну країну – члена організації «надати Конвенцію на розгляд уряду, в компетенцію якого входить вирішення цього питання, для прийняття відповідного закону чи для прийняття заходів іншого порядку» (п. 5 ст. 19 Статуту). В ряді країн, включаючи Україну, норми міжнародного права були об'явлені складовою частиною їх правової системи, а

положення міжнародних договорів отримали пріоритет над нормами національного законодавства в випадку їх колізії між собою у випадку застосування для захищеності прав громадян. В деяких країнах для введення в дію норм Конвенцій вимагається попереднє прийняття внутрішнього закону в відповідності зі змістом конвенції. За останні роки зафіксовано понад 2 тисячі випадків, коли держава – члени МОП приводили своє законодавство в відповідності з вимогами ратифікованих конвенцій для покращення нормативних заходів щодо захисту прав робітників, що працюють за кордоном. В інших країнах існує доктрина, згідно якої конвенція вважається діючою і в середині країни в силу одного лише акту її ратифікації.

В країнах ЄС ця проблема вирішена більш однозначно: там проголошена прихильність загальнолюдським цінностям і ратифіковані міжнародні і регіональні акти про права людини, а також об'явлено про пріоритет міжнародного права над внутрішнім. Багато загально визнаних стандартів прав людини діють в цих країнах як внутрішнє право і, дійсно, розглядаються, як найважливіше джерело національного трудового права, а в ряді країн навіть, як головне його джерело [9].

В трудовому праві України (ст. 3 КЗпП) регулювання трудових відносин і інших безпосередньо пов'язаних з ними відносин здійснюється законодавством про працю, а саме ст. 4 КЗпП, тобто Кодексом законів про працю, іншими актами законодавства України, прийнятими відповідно до нього, а також, ст. 8-1 КЗпП України встановлено: «Якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство України про працю, то застосовуються правила міжнародного договору або міжнародної угоди».

Між наведеними нормами Кодексу законів про працю утворилися протиріччя: з однієї сторони в статті 4 Законодавець не згадує в числі актів, що містять норми трудового права, міжнародні договори і інші міжнародно-правові акти, а з другої – в випадку протиріччя між національним і міжнародним правом віддає перевагу міжнародним договорам. Пояснити це можна, наприклад, тим, що Конституцією, яка володіє, безумовно, найвищою юридичною силою загально визнані принципи і норми міжнародного права, а також міжнародні договори України включені в правову систему України, що дозволяє захищати трудові права через визнання міжнародних договірних і загально визнаних норм у національному праві України. Такі включення в правову систему держави дозволяють за допомогою міжнародно-правових норм створювати законодавчі механізми, для захисту трудових і соціальних прав моряків за кордоном. Але факт включення в правову систему України не свідчить про те, що той чи інший

міжнародний договір України автоматично стає джерелом українського права. Адже далеко не всі міжнародні договори є самовиконуваними, тому для їх здійснення необхідно прийняття відповідного внутрішньодержавного нормативного правового акту. Крім того, в КЗпП мова йде про перевагу на користь міжнародних договорів в порівнянні з національним правом [10]. Але про перевагу на користь загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права, а також міжнародних звичаїв і резолюцій міжнародних організацій (наприклад МОП) КЗпП не вказано, але вони вкрай необхідні для українських громадян, що працюють за кордоном, щоб користуватися для захисту при порушенні прав. Ця колізія, створює перешкоду на шляху прямої дії в праві України норм міжнародних конвенцій МОП. Таким чином, в ст. 4 КЗпП України доцільно внести зміни включивши в перелік норм регулюючих трудові і безпосередньо пов'язані з ними відносини та права, посилання на резолюції і рекомендації МОП, так як в багатьох випадках для захисту порушених прав необхідне безпосереднє застосування на території України норм міжнародного права. Наприклад, при регулюванні праці моряків та порушенні їх трудових прав неминуче повинні застосовуватися конвенційні вимоги МОП. В випадку ж приведення ст. 4 КЗпП України в відповідність з сучасними міжнародно-правовими нормами трудові права робітників, тобто моряків будуть захищені загальноновизнаними принципами і нормами міжнародного права більш ефективно [11].

Зіставлення положень міжнародно-правових актів, в тому числі Загальної декларації прав людини 1948р., Пактів про права людини 1966р., конвенцій і рекомендацій МОП з нормами українського законодавства показує, що багато норм міжнародних договорів в тому чи іншому ступені відтворені в законах України. Але застосування норм міжнародного права в судовій практиці України часто проходить нібито в прихованій формі – без прямого зазначення в рішенні суду на конкретний міжнародно-правовий акт. В таких випадках в рішеннях суду викладається зміст і розкривається суть відповідних норм закону України, які по суті співпадають або подібні з тими іншими міжнародно-правовими актами в області захисту трудових та інших прав моряків. У судових рішеннях лише в окремих випадках містяться посилання на ст. 23 Загальної Декларації прав людини. При розгляді справ цієї категорії суди звичайно керуються відповідними статтями КЗпП України, які співпадають з нормами названих міжнародно-правових актів. Однак, суди при розгляді справ щодо відновлення порушених прав все частіше наряду з нормами внутрішнього законодавства України змушені керуватися відповідними положеннями міжнародно-правових актів.

Судова практика останніх двох років все частіше використовує норми міжнародних конвенцій МОП. Найпоширеніша категорія справ, в яких акти МОП використовуються постійно – це трудові спори за порушення прав моряків і ці судові рішення зобов'язанні містити посилання на конвенції МОП разом з нормами національного права, а в разі дуже тяжких справ суди змушені виносити рішення на основі тільки одних конвенцій МОП [6].

Виникаючи в правозастосовній практиці спори, щодо порушення прав моряків не можливо врегулювати без міжнародних норм, тому в законодавстві про судову систему України доцільно було б закріпити відповідні повноваження судів України для своєчасного і правильного розгляду спорів в відповідності з нормами міжнародного права. Тим більш, що на практиці така тенденція вирішення спорів вже проявляється, без залежності прямого і чіткого законодавчого зобов'язання. Це якраз той випадок, коли правозастосовна практика випереджає волю законодавця. Але привести їх в повну відповідність одна з одною є обов'язковим і необхідним, оскільки це значно полегшить і узаконить здійснення міжнародних норм про працю в українському праві. Тому Україні слід ратифікувати не тільки конвенції, які містять більш високий рівень захисту прав в порівнянні з діючим законодавством, але і ті, які вже знайшли відображення в національному законодавстві [7].

Більш правильним було б в даному випадку говорити про те, що норми конвенцій застосовуються до виникаючих на території України трудових правовідносин. Якщо ж конвенційні норми введені в законодавство шляхом ратифікації чи видання відповідного закону, такі конвенції стають джерелами українського трудового права. Але в цьому випадку конвенції, а вірніше їх норми, викладені в національному законодавстві, стають джерелом внутрішньодержавного трудового права України, а не міжнародно-правовим джерелом. Набуття конвенціями МОП сили джерела українського права значить, що при розгляді трудового спору в суді робітники з роботодавці вправі посилатися на них для захисту свого порушеного права. В свою чергу суд вправі посилатися на конвенцію, якщо закон або інший застосовний нормативний акт їй не відповідає чи якщо в конвенції міститься норма більш точна і визначена, чим в законодавстві. У випадку винесення судом рішення на основі ратифікованої Україною конвенції МОП та обов'язково в судовому рішенні повинна бути зазначена конвенція в якості матеріально-правового обґрунтування. Може трапитися так, що конвенція ратифікована Україною, але національне законодавство ще не приведенне в повну відповідність з нею шляхом внесення змін в відповідні нормативні акти. В цьому випадку посилання на норми конвенції обов'язкове [12].

Комітет експертів в складі органів МОП, що відає контролем в відношенні дотримання країнами – членами МОП ратифікованих ними конвенцій, неодноразово підкреслював, що пряме формальне приведення внутрішнього закону у відповідність з ратифікованою конвенцією є переважним, так як в протилежному випадку для зацікавлених осіб виникають труднощі в визначенні їх прав по трудовим і іншим відносинам. Конвенції МОП встановлюють норми регулювання праці та захисту прав моряків, з тим, щоб ратифікувавши дану конвенцію держави – члени МОП у внутрішньому законодавстві встановили відповідні норми, сприятливіші для працюючих, чим норми даної конвенції. Прийняття конвенції чи рекомендації МОП ні в якому випадку не повинно розглядатися, як вплив на який-небудь закон, звичай чи угоду, що забезпечує більш сприятливі умови в порівнянні з передбаченими конвенцією чи рекомендацією (п. 8 ст. 19 Статуту МОП). Це значить, що норми міжнародного договору не завжди повинні мати пріоритет над нормами національного права. Сама МОП зобов'язує держави застосовувати своє національне законодавство, якщо воно більш сприятливе для робітника та на вищому рівні захищає його права, чим норми міжнародних конвенцій про працю. Але це ні в якому випадку не значить, що нормотворчість повинна обмежуватися бо, якщо це станеться то норми втратять багато свого змісту і своє значення інструменту, що сприяє прогресу [13].

Основна мета міжнародно-правового регулювання праці моряків – сприяти покращенню умов їх праці та захищати трудові права і тільки на основі досягнення цієї мети може проводитися уніфікація трудового законодавства. Значення уніфікації не завжди і не усюди однакове, так як вона не завжди оправдана і не скрізь допустима. Уніфікація не оправдана там, де національні норми про працю призвані створювати працюючим більш сприятливі умови праці та захисту прав, чим ті, які передбачені міжнародною угодою, в цих випадках уніфікація значила б погіршення умов праці. Вона не завжди допустима, бо угоди повинні застосовуватися в відповідності з конкретними соціально-економічними умовами країни. Закони можуть бути різними, важливо, щоб виконувалися зобов'язання по міжнародній угоді про працю, для уникнення порушення прав моряків [14].

Але на сьогодні, норми про працю, що існували вісімдесят років тому, суттєво відрізняються від теперішніх стандартів. Тому виникла насущна потреба активізувати роботу МОП по оновленню всіх раніше прийнятих конвенцій і рекомендацій, що стосуються моряків, а також роботу компетентних органів України по імплементації норм морських конвенцій МОП для удосконалення законодавства щодо зміцнення системи захисту трудових прав українських моряків.

При цьому трудове законодавство України повинно мати:

- максимально закріплені і гарантовані природні права особистості;
- забезпечений міжнародно-правовий рівень правового регулювання праці, як мінімальний для трудового українського права;
- врахований досвід правового регулювання явищ розвинених країн світу, який в трудовому праві України поки, що не передбачений;
- збережений в нових умовах передовий для світового товариства досвід захисту прав моряків, накопичений в українському трудовому праві [11].

В сучасному міжнародному праві є велика кількість актів, що стосуються правового регулювання та захисту трудових та інших прав моряків. В деяких із них містяться норми регулюючі працю моряків, наприклад: міжнародно-правові акти по забезпеченню мореплавства; міжнародно-правові акти по рятуванню на морі; міжнародно-правові акти, що регулюють підготовку і дипломування моряків; міжнародні конвенції і рекомендації в області трудових відносин на морі. До цієї категорії міжнародно-правових актів, в першу чергу, відносяться акти, що розробляються і видаються МОП, яка по мимо розроблення міжнародних стандартів, постійно веде велику роботу по узагальненню і уніфікації міжнародних і національних морських звичаїв. «Морські» конвенції і рекомендації МОП взяті разом складають так званий Міжнародний трудовий кодекс моряків. Він не є кодексом в юридичному змісті цього терміну, по суті – це неофіційний збірник конвенцій і рекомендацій МОП, що регулюють працю та захищають права робітників морської професії. Існуючі конвенції і рекомендації про працю та захист прав моряків класифікують по предмету регулювання. В найбільш загальному вигляді подібна класифікація існує в збірниках конвенцій і рекомендацій МОП, де акти МОП поділяються на такі розділи: загальний розділ, підготовка до вступу на посаду, умови допуску до роботи, посвідчення компетентності, загальні умови зайнятості, безпека, охорона здоров'я і добробут, робоча інспекція, соціальне забезпечення, захист від порушення прав [5].

Відходячи від традиційного поділу міжнародних джерел правового регулювання праці та захисту моряків, потрібно прийняти до застосування в нашій країні найбільш значимі акти, це:

Міжнародні стандарти праці, що застосовуються до всіх робітників, включаючи моряків. До цієї категорії відносяться ті, що вважаються загальновідомими, це конвенції і рекомендації, що містять норми, обов'язкові для застосування у всіх сферах дії трудових правовідносин і розповсюджуються в тому числі на моряків. Такі стандарти носять самий загальний характер, надаючи робітникам визначене коло прав, якими вони мо-

жуть користуватися при вступі в трудові правовідносини, в процесі здійснення трудової діяльності та при вирішенні трудових спорів і іншого.

Норми допуску моряків до роботи на судні. Ці конвенції і рекомендації передбачають положення, що стосуються віку допуску до роботи на судні, медичного освідчення, професійного навчання моряків, допустимого робочого часу і періодів відпочинку для осіб, що не досягають 18 років, а також можливості їх професійної орієнтації і підготовки. Норми регулюють порядок працевлаштування і процедуру оформлення трудових правовідносин між моряком і судовласником. Конвенції і рекомендації, що входять в цю групу, включають положення відносно безробіття, трудових договорів, безперервної зайнятості, а також роботи на судах під іноземним прапором.

Стандарти регулюють заробітну плату і умови праці моряків. Заробітна плата є одним із найважливіших для моряка умов і має ряд специфічних особливостей, які закріплені в відповідних актах МОП.

Акти регулюють соціальне забезпечення моряків в сфері праці. Згідно специфіки умов праці моряків виникає необхідність регламентувати порядок і умови надання соціальних гарантій цієї категорії робітників.

Норми регулюють безпеку і охорону здоров'я моряків. Безпечним умовам праці моряків присвячені конвенції і рекомендації МОП, призначені забезпечити належні умови життя на борту морських суден.

Усі ці зазначені міжнародно-правові акти, що визначають умови праці моряків, містять положення про захист трудових і інших прав моряків.

Дольова вага в 25 відсотках конвенцій і рекомендацій міжнародної організації праці, прийнятих для регулювання праці та захисту прав моряків, свідчить про визнання на міжнародному рівні важливості і специфічності трудових відносин на морському флоті. Тому вслід за міжнародним правом українському законодавству потрібно використати в якості джерела правові норми про працю моряків, що визнанні на міжнародному рівні і повністю привести українське законодавство в відповідність з міжнародними стандартами.

Трудові права і обов'язки членів екіпажів морських суден і судовласників регулюються, як нормами міжнародного, так і нормами національного права держав. В зв'язку з виникненням колізій в застосуванні міжнародно-правових норм наряду чи в супереч з нормами національного права України слід ввести в Кодекс законів про працю України та в проект Трудового кодексу України і в Кодекс торгового мореплавства України імперативну норму про те, що ратифіковані Україною морські конвенції МОП застосовуються на території України,

в тому числі безпосередньо зацікавленими особами для більш надійного захисту моряків [15].

Висновок. Список проблем українських моряків та можливі шляхи їх вирішення аж ніяк не вичерпні. Однак і цей список говорить про існуючі поки що відсутності у держави зацікавленості щодо захисту своїх громадян перед іноземними і деколи вітчизняними роботодавцями, судовласниками або піратами. Таким чином, для зменшення існуючих проблем Україні вкрай необхідно ратифікувати Конвенцію «Про працю у морському судноплаванні» (2006р.), щоб полегшити працю вітчизняних моряків у іноземних судовласників.

Література

1. Антонович М. Імплементация міжнародного пакту про громадянські та політичні права в Україні: кризь призму Комітету ООН з прав людини. *Право України*. 2004. № 8. С. 33-36.
2. Міжнародне трудове право. URL: <http://www.coolreferat.com>.
3. Савич О.С. Деякі питання соціального захисту моряків. *Морське право: актуальні питання теорії та практики* : збірник наукових праць. О. : Изд-Інформ ОНМА, 2010. Вип. 5. С. 116-121.
4. Буткевич В.Г. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / В.Г. Буткевич, В.В. Мисик, О.В. Задорожній ; за ред. В.Г. Буткевича. К. : Либідь, 2002.
5. Иванов С.А. МОТ: контроль за применением международных норм о труде и его проблемы. *Государство и право*. 1997. № 7. С. 22-28.
6. Сидорченко В.Ф. Правовые проблемы охраны человеческой жизни и имущества на море. Л., 1983. С. 51.
7. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть : учебник. М., 1996. 152 с.
8. Удосконалення системи соціального і правового захисту моряків міжнародного торгового флоту, які зазнали піратських атак : Круглий стіл. URL: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/pudlication/content/37379.htm.
9. Розроблено рекомендації для захисту трудових прав моряків <http://helsinki.org.ua/index.php?icN1306151624>.
10. Савич О.С. Социальная защита моряков и перспективы ее развития в контексте конвенции МОТ о труде в морском судоходстве 2006 года. *Морское обозрение*. № 1-2. 2010. С. 22-24.
11. Савич О. С., Баймуратов М. О. Міжнародно-правові зобов'язання держав у сфері становлення альтернативних форм соціального страхування : монографія. О. : Фенікс, 2009. 280 с.
12. Мінпраці продовжує консультації щодо приєднання до Конвенції «Про працю в морському судноплаванні». *Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики України. Новини*. URL: http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article?artid=108573&cat_id=10717.
13. Працівники, як суб'єкти. Трудове право – Конспект лекцій. URL: <http://studentu-vuza.ru/trudovoe-pravo/konspekt-lektsiy/materialnaya-otvetstvennost-rabotnika.html>.
14. Бекашев Д. К. Міжнародно-правове регулювання праці моряків: дисертація ... кандидата юридичних наук: 12.00.05, 12.00.10. Москва, 2001. 221 с.
15. Шемякін О.М. Міжнародне приватне морське право. Одеса: ЛАТСТАР, 2000. 272 с.

Анотація

Підпала І. В. Правові гарантії трудових та соціальних прав моряків. – Стаття.

Судновласники кожної країни при працевлаштуванні повинні забезпечити членам екіпажу судна: безпечні умови праці; охорону їхнього здоров'я; наявність рятувальних засобів; безперерйне забезпечення продовольством і водою; наявність належних приміщень (кают, їдальнь, санітарних вузлів, медичних пунктів, приміщень для відпочинку); культурно- побутове обслуговування; застрахувати: заробітну плату й інші суми членів екіпажу судна, в тому числі витрати на репатріацію, життя і здоров'я членів екіпажу судна при виконанні ними трудових обов'язків.

Спеціальні норми національного законодавства держав, як правило, слугують основою для формування відповідних регулятивних міжнародно-правових норм захисту прав моряків. Зміст національного законодавства різних держав про працю моряків та захист їх прав особливо важливий в аспекті порівняльного права, що формує найбільш прогресивні ідеї національного права держав для відтворення міжнародним трудовим правом правової системи захисту. Кожна нова норма міжнародного трудового права призводить до виникнення двох різновидів правовідносин: з одної сторони, правовідносини між суб'єктами міжнародного права відносно зафіксованих в неї прав і обов'язків і з другої – між відповідними органами держави щодо здійснення витікання із такої норми міжнародно-правових обов'язків.

Ключові слова: міжнародні правовідносини, національне законодавство, судновласник, моряк, працевлаштування, трудові права, соціальний захист.

Аннотация

Підпала И. В. Правовые гарантии трудовых и социальных прав моряков. – Статья.

Судовладельцы каждой страны при трудоустройстве должны обеспечить членам экипажа судна: безопасные условия труда; охрану их здоровья; наличие спасательных средств; бесперебойное обеспечение продовольствием и водой; наличие надлежащих помещений (кают, столовых, санитарных узлов, медицинских пунктов, помещений для отдыха); культурно-бытовое обслуживание; застраховать: заработную плату и другие суммы членов экипажа судна, в том числе расходы на репатриацию, жизни и здоровья членов экипажа судна при исполнении ими трудовых обязанностей.

Специальные нормы национального законодательства государств, как правило, служат основой

для формирования соответствующих регулятивных международно-правовых норм защиты прав моряков. Содержание национального законодательства различных государств о труде моряков и защита их прав особенно важно в аспекте сравнительного права, формирует наиболее прогрессивные идеи национального права государств для воспроизведения международным трудовым правом правовой системы защиты. Каждая новая норма международного трудового права приводит к возникновению двух разновидностей правоотношений: с одной стороны, правоотношения между субъектами международного права в отношении зафиксированных в нее прав и обязанностей и с другой – между соответствующими органами государства по осуществлению утечки с такой нормы международно-правовых обязанностей.

Ключевые слова: международные правоотношения, национальное законодательство, судовладелец, моряк, трудоустройство, трудовые права, социальная защита.

Summary

Pidpala I. V. Legal guarantees of labor and social rights of seafarers. – Article.

Shipowners of each country must provide the crew members with: safe working conditions; protection of their health; availability of rescue equipment; uninterrupted supply of food and water; availability of appropriate premises (cabins, canteens, toilets, medical points, rest rooms); cultural and household services; to insure: salaries and other sums of the ship's crew members, including the costs of repatriation, life and health of the ship's crew members in the performance of their duties.

Special norms of the national legislation of the states, as a rule, serve as a basis for formation of the corresponding regulatory international legal norms of protection of the rights of seafarers. The content of the national legislation of different states on the labor of seafarers and the protection of their rights is especially important in terms of comparative law, forms the most progressive ideas of national law of states to reproduce the international labor law legal protection system. Each new norm of international labor law leads to two types of legal relations: on the one hand, legal relations between subjects of international law in relation to the rights and obligations enshrined in it, and on the other – between the relevant authorities to escape from such a rule of international legal obligations.

Key words: international legal relations, national legislation, shipowner, seafarer, employment, labor rights, social protection.